

Часопис истовремено приказује стручне часописе и ревије у земљи, третирајући поред њих и тезе појединих историка на X међународном конгресу историских наука одржаном у Риму у току 1955 године.

Василије Лукић

ЈАДРАНСКИ ЗБОРНИК

Прилози за повијест Истре, Ријеке и Хрватског Приморја
Св. II, Ријека — Пула, 1956, и св. III, Ријека — Пула 1958

Оба годишта, као што им то наводе и поднаслови, објављују расправе, чланке и грађу која се прегежно односи на Истру, Ријеку и Хрватско Приморје. На уводном мјесту св. II објављен је овећи рад др Вјекослава Братулића „Одјеци октобарске револуције у Истри“, у ком је третиран раднички покрет у главном истарском радничком центру Пули. Винко Антић доноси значајне податке о херојском раду и залагању Николе Цара у току Народноослободилачке борбе. Рад академика др Мије Мирковића о Матији Влачићу у Лабину и у Венецији (1520—1539) јесте одломак из биографије посвећене том нашем великом Истријанцу. Bernard Stulli, анализирајући Истарски развод, долази до закључка да је сачувани текст компилација XVI стољећа. У чланку др Стјепана Антољака изнесени су нови подаци о Гасталду Прибиславу, о коме је раније постојало мишљење да је био жупан у Барбану, што је др Антољак одбацио. Рад Берислава Лукића „Борба за равноправност хрватског језика у истарском сабору“ је значајан прилог проблематици која третира то политичко-национално важно питање. Тоне Перушко, анализирајући два истарска учитељска часописа „Народну просвјету“ и „Хрватску школу“, износи неке моменте који су занимљиви и за повијест школства Црне Горе крајем XIX стољећа. Др Драгован Шепић доноси нове податке о ситуацији у Трсту у вријеме распада аустро-угарске монархије. Др Богдан Кризман обрађује проблем савезничког ултиматума изнесеног у јадранском питању мјесеца сижечња 1920 године. Опсежан рад Бранка Марушића „Из повијести колоната у Истри и Словенском Приморју“ значајан је прилог за познавање колоната у Истри од његових првих почетка тј. од II ст. н. е. па све до краја XVIII стољећа. Рад др Олега Мандића „Појава капиталистичких односа у већиначкој опћини“ у XVI стољећу значајан је за развој привредних и друштвених прилика у нашим крајевима. Иван Ерцег извршио је солидну анализу економског положаја кметова чабарске господије крајем XVIII ст. Др Данило Клен објавио је сасма нове податке о сабирањима и подавањима на Пресу и Осору у вријеме венецијанске доминације. Др Бранко Којић износи у чланку „Рибарство Лошињана“ нове моменте из раздобља XVIII и XIX ст. Не мање је занимљив и чланак Радојице Ф. Барбалића под

насловом „Оснутак и развитак крчког паробродарства“ Борис Вижинтин доноси нови материјал о раду и дјелима ријечких сликара у XIX стољећу. Засебно су објављени чланци археолошког карактера. У тој рубрици објављена су два рада, један Бориса Бачића о „Илирском жарном гробљу у Каштелу крај Буја“, други Штефана Млакара о новим антикним налазима у Истри. У рубрици „Прилози и грађа“, у раду Јозе Јуетића „Веце Дубровника са Хрватским Приморјем и Истром у XVIII стољећу“, има података занимљивих и за црногорску историју. Та грађа, уз остало, садржи и податке о велетрговцу из Ловрана Јакову Прискићу који је према ријечима ауторовим имао „велико поморско-трговачко пословање, разгранато од Албаније, Србије, Бугарске, Влашке, па преко Босне, Црне Горе и Херцеговине.“ На крају су објављени прикази књига и часописа, који третирају проблематику Истре, Ријеке и Хрватског Приморја.

Свеска III задржава садржајно и по рубрикама истовјетну физиономију као и свеска II. На уводноме мјесту је чланак Јосипа Лазарића и Хермана Буршића о Јурици Калцу, револуционару из Истре. Одличан рад академика др Мије Мирковића „Матија Влачић Илирик у Магдебургу (1549—1557)“ рађен је на темељу архивске грађе, која се данас чува у архивима Магдебурга, Регенсбурга, Волфенбитела, Беча, Вајмара и Вроцлава. Рад Јерке Кунтић „Словенија у политичком програму странке права до 1871“ солидан је прилог за познавање политичких односа у Хрватској крајем XIX стољећа. Др Вјекослав Братулић у опширној студији третира став хрватских заступника у истарском сабору и царевинском вијећу крајем XIX стољећа и њихову сарадњу с јужнословенским народима. Др Драгован Штевић доноси, као наставак рада објављеног у Јадранском Зборнику св. I, Супила у емиграцији од липња 1915 до липња 1916. О девинском урбару и законима каставске господстије у XV и XVI ст. износи своје погледе др Олег Мандић, док се др Данило Клен обазире на установе „сатника“ и „чете“, с нарочитим обзиром на те установе у Барбану у XVI и XVII стољећу. Нове податке доноси др Бранко Којић у чланку „Ријека и подјела аустро-угарске трговачке морнарице“, с обзиром на прилике које су настале код нас након Првог свјетског рата. Проблеме везане за новонасталу ситуацију у нашим крајевима након Првог свјетског рата износи и др Богдан Кризман у расправи под насловом „Јадранско питање пред нашом делегацијом на парижкој мировној конференцији до потписивања уговора с Немачком (28 липња 1919)“ Радови у рубрици „Археологија“ изnose нове резултате с обзиром на ископавања у Пули и Жмињу. У рубрици „Прилози и грађа“, скрећемо пажњу на три рада. Понајприје на рад др Ивана Црквенчића „Британска конзуларна служба на нашој обали и британски извоз дрвета преко Ријеке током прве половине XIX стољећа“ Аутор износи резултате свога рада на темељу савјесно проучене грађе која се

чува у лондонском архиву Public Record Office. Та грађа, према наводима др Црквенчића, садржи и податке о трговачким приликама и везама Боке Которске и Црне Горе у XIX стољећу са осталим нашим крајевима. Други, рад др Вјекослава Маштровића „Смотра Далматинска и Петар Касандрић“ је занимљив за онога који се бави летарарно-хисторијским проблемима Црне Горе, јер је опћепознато да је Касандрић преводилац Његошевог „Горског вијенца“ на талијански, па Маштровић каже да је већ и Петровић сматрао „... да је то најбољи пријевод „Горског вијенца“ на један страни језик уопће“. Трећи, рад Радојице Ф. Барбалића „Братовштина помораца из Кострене св. Барбаре“, вриједан је пажње као компаративан материјал, јер је према ријечима аутора „Братовштина помораца“ основана у Кострени св. Барбаре 1869 године. Сличних институција нисмо нашли у другим нашим поморским мјестима, а позната корпорација „Бокелска морнарица“, која се као остатак средњовјековних братовштина помораца задржала у Котору до наших дана, имала је традицију и организацију, те неке додирне тачке са циљевима костренске братовштине“ На крају те рубрике објављена је грађа о приликама на Ријеци и Сушаку године 1918, из пера Хрвоја Матковића, и значајна необјављена преписка Ватрослава Јагића с Франом Булићем. Овај посљедњи прилог објавио је др Цвито Фисковић.

Слиједе осврти и прикази дјела која третирају проблематику Хрватског Приморја, Ријеке и Истре.

Напомињемо да је на крају свакога рада у II и III свесци додан резиме на страном језику, па је на тај начин објављена проблематика приступачна и иноземним стручњацима. Поједини чланци су илустрирани фотографијама, цртежима и географским картама.

Свакако треба похвалити рад подружнице „Повијесног Друштва Хрватске“ у Ријеци и Пули, која овом својом годишњом публикацијом даје значајан прилог нашој хисторијској науци.

Мирослава Деспот

АНАЛИ ХИСТОРИЈСКОГ ИНСТИТУТА ЈУГОСЛАВЕНСКЕ АКАДЕМИЈЕ ЗНАНОСТИ И УМЈЕТНОСТИ У ДУБРОВНИКУ

Дубровник, 1955/56 год. IV — V

И ово годиште „Анала“ као и ранија обилује разноврсним садржајем. Расправе и чланци потичу из пера виђених југославенских хисторичара, повјесничара умјетности и осталих културних и јавних радника. Иван Маровић у чланку „Археолошка истраживања у околици Дубровника“ износи резултате ископавања која су вршена године 1952 на подручју Астареје. Аутор